

Мельниченко Л.М., ад'юнкт кафедри
кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПОБІГАННЯ КРАДІЖОК, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ В УКРАЇНІ

На сучасному рівні розвитку кримінології виникає потреба боротьби з злочинністю неповнолітніх, від дослідників вимагається комплексний підхід з диференційованим вивченням даного соціального явища. Необхідний глибокий аналіз окремих форм протиправної поведінки неповнолітніх, його причин, особливостей, мотивів, а також способів реалізації умислу.

Рівень наукової розробки проблеми можна визначити як достатньо досліджений. Відомими є наукові праці таких авторів як В.Т. Маляренка, А.П. Закалюка, О.І. Бугери, М.І. Ветрова, Ю.М. Грошевого, В.Г. Гончаренка, Л.М. Лобойка, М.М. Михеєнка та інші.

Однак у сучасному суспільстві ще багато прогалин у цій роботі і особливо у сфері запобігання підлітковим крадіжкам.

Крадіжка - це викрадення предмета матеріального світу, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб, та має на меті збагатитись за рахунок іншої особи, порушуючи встановлені норми та правила поведінки в суспільстві.

Запобігання крадіжкам неповнолітніх є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів України, їх особлива роль в цій справі зумовлена широкою компетенцією, значним обсягом повноважень щодо здійснення оперативно-розшукової, адміністративно-юрисдикційної,

кримінально-процесуальної та інших видів діяльності у боротьбі з крадіжками, що здійснюють неповнолітні.

Протиправна поведінка дитини обумовлена, перш за все, особливостями середовища, в якому вона знаходиться, а саме: перебування у криміногенному оточенні, виховання у проблемних та кризових сім'ях, відсутність індивідуального підходу до проблемної дитини у навчально-виховних закладах, негативний вплив асоціальних груп однолітків.

Як свідчать дані Державної пенітенціарної служби України, щорічно до спеціальних виховних установ надходить до 30 засуджених неповнолітніх, які не вміють читати й писати. Значна кількість засуджених неповнолітніх (69 %) раніше вже засуджувалися до покарань, але не пов'язаних з позбавленням волі [1].

Враховуючи це, успішне запобігання крадіжкам неповнолітніх може бути забезпечена не тільки шляхом створення відповідних умов для утримання засуджених неповнолітніх у спеціальних виховних установах, які б забезпечували надання освіти та професійних навичок, підвищення правової компетентності та психологічної готовності до свідомого соціально унормованого життя, а також запобігання та профілактику злочинів серед неповнолітніх в цілому.

Запобігання злочинності - це сукупність різноманітних видів діяльності і заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки.

М.І. Ветров під терміном «запобігання крадіжкам неповнолітніх» розуміє сукупність соціально-економічних, ідеологічних, культурно-виховних, організаційно-управлінських заходів, спрямованих на виявлення та запобігання причинам крадіжок, умовам та обставинам, що сприяють їх учиненню, на

виправлення та перевиховання осіб, які мають відхилення у поведінці, на застереження суспільства від протиправних діянь [2].

Термін «запобігання» (попередження) у кримінологічній літературі визначається як складна, багаторівнева система державних органів та громадських організацій, що здійснюють анти криміногенний вплив на соціальні об'єкти, з метою недопущення порушень кримінально-правових норм і усунення (нейтралізації) чинників, що її детермінують [3].

Проблеми запобігання злочинності уже багато десятиліть є предметом дискусії у наукових колах. Сьогодні поняттям запобігання злочинності охоплюється система різноманітних заходів, які прямочи опосередковано можуть впливати на усунення причин та умов вчинення злочинів.

На даний час у суспільстві дедалі утверджується думка про те, що запобігти крадіжкам неповнолітніх лише за допомогою засобів кримінально-правового впливу на підлітків-правопорушників неможливо [4].

Тому виникає потреба на нашу думку у створенні ювенальної юстиції, яка б передбачала: комплексну взаємодію державних і недержавних установ та організацій з метою виявлення глибинних процесів у цій сфері та причин, що породжують крадіжки серед неповнолітніх, адекватне реагування на них; запобігання вчиненню злочинів та їх профілактику; правовий вплив на неповнолітніх, які вчинили крадіжки, та осіб, що своїми діями сприяли антисоціальній поведінці; соціальну реабілітацію неповнолітніх правопорушників та адаптацію їх у суспільстві.

Необхідність створення в Україні системи ювенальної юстиції зумовлена тим, що положення чинного законодавства не повною мірою відповідають міжнародним договорам, що були ратифіковані Україною: Конвенція про права дитини (ст.40), Мінімальна стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (Пекінські правила).

Вітчизняне законодавство, спрямоване на захист прав та законних інтересів неповнолітніх, у єдності з міжнародними

угодами повинно бути покладене в основу державних та регіональних програм попередження крадіжкам неповнолітніх. Основна спрямованість ювенальної юстиції має бути соціально-реабілітаційною, а не каральною [5].

Запобігання крадіжкам, що вчиняються неповнолітніми в Україні, варто виділити ряд основних напрямів діяльності різних соціальних інститутів, установ, громадських організацій, кожної молодої людини, що спрямовані на зниження рівня злочинності та вчинення безпосередньо крадіжок серед неповнолітніх, а саме: зниження рівня безробіття, особливо молодіжного; соціальна допомога малозабезпеченим, молодим, неблагополучним, асоціальним сім'ям та її спрямованість на подальший саморозвиток кожної сім'ї; правове виховання дитини в сім'ї, набуття необхідних соціальних умінь; високий рівень правового виховання учнів у школі; корекція проявів агресивної поведінки неповнолітніх; запобігання переходу девіантної поведінки неповнолітніх у кримінальну; підвищення успішності дитини в навчальній діяльності, взаємостосунках з однолітками; розвиток системи позашкільних дозвільних закладів, здебільшого безплатних; підвищення ефективності роботи правоохоронних органів щодо попередження, розкриття злочинів та крадіжок безпосередньо; широка соціальна реклама, спрямована на формування правової культури населення загалом.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання Плану заходів щодо реалізації основних напрямів діяльності Державного департаменту України з питань виконання покарань на 2010 рік (за IV квартал 2010 року) [Електронний ресурс]. - Електрон. текстові дані. - Режим доступу: <http://kvs.gov.ua>.

2. Бугера О.І. Роль засобів масової інформації як одного з чинників профілактики протиправної поведінки неповнолітніх // Право України. - 2005. - № 4. - С. 92-95.

3. Кримінологія. Зелінський А. Ф., Харків, 2000 р. - с. 136-137.

4. Курс кримінології: Загальна частина [Текст]: підручник / за заг. ред. док. юрид. наук, проф. О. М. Джужи; відп. ред. Я. Ю. Кондратьєв: у 2 кн. - Кн. 1: Заг. част. - К.: Юрінком Інтер, 2001. - 345 с.

5. Музика М. В. Аналіз злочинності неповнолітніх та шляхи їх подолання. Вінницький Торговельно-Економічний Інститут. [Електронний ресурс]. - Електрон. текстові дані. - Режим доступу: <http://intkonf.org/muzika-mv-analiz-zlochiv-pero\поШпШ4а-8ЫаЫ-уШ-ро^1аппуа>